Llywodraeth Cymru
Welsh Government

Cadw plant yn ddiogel rhag Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 - Rhan 7

Crynodeb o'r canllawiau i bawb sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc.

Helo

Mae cadw plant yn ddiogel yn fusnes i bawb.

Mae'n cymryd pawb i gydweithio a deall eu rôl a'u cyfrifoldeb.

Mae Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn dweud bod yn rhaid i bawb sy'n credu bod plentyn mewn perygl roi gwybod amdano. Mae hynny'n cynnwys niwed o Gamfanteisio'n Rhywiol ar Blant (CSE).

Mae plentyn yn golygu unrhyw un o dan 18 mlwydd oed

Math o gam-drin rhywiol yw camfanteisio'n rhywiol ar blant (CSE).

Gall gynnwys y canlynol:

- rhyw
- gweithgarwch rhywiol
- tynnu lluniau neu ffilm anweddus o blentyn.

ac

Mae'n cynnwys rhyw fath o gyfnewid. Gellir cynnig y canlynol i'r plentyn:

- rhoddion – alcohol – arian – cyffuriau – bwyd – dillad – llety
- sylw – anwyldeb – ymdeimlad o berthyn – neu rywbeth sy'n llenwi angen emosiynol
- i osgoi cosbi – niwed iddyn nhw eu hunain neu rywun maen nhw'n poeni amdano.

Weithiau mae rhywun arall yn trefnu'r cam-drin fel y gallant elwa.

Rhaid i CSE ddod i ben.

Mae Llywodraeth Cymru eisiau i bawb sy'n gweithio gyda phlant:

- wybod sut i adnabod arwyddion CSE
- camu i mewn yn gynnar ac i atal CSE
- cefnogi plant yn y ffyrdd cywir.

1. Canllawiau newydd

Gweithio gyda'n gilydd i gadw plant yn ddiogel.

Rydym am i'r holl wasanaethau weithio gyda'i gilydd a chadw plant yn ddiogel. Felly, rydym wedi ysgrifennu'r canllawiau hyn. Rhaid i'r canlynol ei ddilyn:

- awdurdodau lleol
- Byrddau Diogelu a'u partneriaid gan gynnwys yr Heddlu
- gwasanaethau gofal cymdeithasol, iechyd ac addysg
- timau troseddau ieuenctid
- pawb sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc.

Rhai ffeithiau

Mae gan bob plentyn hawliau. Mae'r hawliau hyn wedi'u nodi yng Nghonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (UNCRC).

Erthygl 34: Ni ddylai neb gyffwrdd â phlant mewn ffyrdd sy'n gwneud iddynt deimlo'n anghyfforddus, yn anniogel neu'n drist.

Mae mwy o **ferched** yn cael eu cam-drin drwy CSE na bechgyn, ond mae bechgyn yn cael eu cam-drin hefyd.

Weithiau, gall safbwyntiau diwylliannol a chrefyddol am ryw atal plant rhag siarad allan.

Nid yw Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant byth yn fai ar blentyn. Ni all plant gydsynio i'w cam-drin eu hunain.

Gall paratoi olygu nad yw rhai plant yn sylweddoli eu bod yn cael eu hecsbloetio. Efallai eu bod yn meddwl eu bod wedi rhoi caniatâd a ddim yn teimlo y gallant ofyn am help.

Paratoi – yw pan fydd rhywun yn adeiladu ymddiriedaeth plentyn drwy gyfeillgarwch neu berthynas. Y nod yw eu rhoi mewn sefyllfa lle gellir eu cam-drin yn haws. Gall ddigwydd ar-lein neu wyneb yn wyneb.

Rhyw a'r gyfraith

16 yw'r oedran cydsynio cyfreithiol yn y DU.

Ni all unrhyw un o dan 13 mlwydd oed roi caniatâd cyfreithiol.

Mae amddiffyniad ychwanegol i bobl ifanc 16 i 17 mlwydd oed sy'n helpu i'w cadw'n ddiogel rhag CSE.

Pwy sydd mewn perygl o CSE?

Gall unrhyw blentyn, o unrhyw oedran, o unrhyw gefndir neu ddiwylliant fod mewn perygl o CSE. Ond mae tystiolaeth yn dangos bod rhai plant mewn mwy o berygl nag eraill oherwydd:

- Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod (ACE)
- profiadau gofal ansefydlog
- trawma
- problemau gydag addysg
- materion iechyd meddwl
- camddefnyddio alcohol neu gyffuriau
- gweithgarwch troseddol
- anableddau dysgu
- LGBT+

ACE – gall fod yn gam-drin geiriol, meddyliol, rhywiol a chorfforol. Mae'n cynnwys cael eu magu mewn cartref lle mae trais domestig, camddefnyddio alcohol, neu gamddefnyddio cyffuriau yn bresennol.

Pwy sy'n camfanteisio'n rhywiol ar blant?

Mae pobl sy'n cam-drin plant yn dod o wahanol gefndiroedd, gwahanol ddiwylliannau a chredoau. Maen nhw'n gweithredu mewn gwahanol ffyrdd:

- fel unigolion.
- fel grwpiau neu gangiau.

Cam-drin cyfoedion

Weithiau mae camfanteisio'n digwydd lle mae plant yn cam-drin ac yn manteisio ar blant eraill. Gall plant sy'n ymwneud â CSE ddioddef camdriniaeth eu hunain.

Cam-drin teuluol

Weithiau gall CSE ddigwydd mewn teuluoedd a chael ei drefnu gan aelod o'r teulu.

Sut ydych chi'n nodi CSE?

Ni fydd plant bob amser yn gwybod bod rhywun yn camfanteisio arnynt nac yn gwybod sut i gael help. Gallant hefyd fod yn rhy ofnus i ddweud wrth rywun beth sy'n digwydd iddyn nhw.

Dylai pawb sy'n gweithio gyda phlant a phobl ifanc wybod sut i nodi arwyddion posibl o CSE.

Arwyddion corfforol: cleisio, anafiadau heb esboniad, clefydau sy'n cael eu trosglwyddo'n rhywiol.

Arwyddion emosiynol: mynd i'w cragen, newidiadau eithafol i hwyliau, dig, hunan-niweidio, hunanladdol, neu wedi ymddieithrio.

Arwyddion materol: ffonau, dillad neu esgidiau newydd, defnyddio alcohol neu gyffuriau neu fod ag arian.

Arwyddion ymddygiadol: bod yn gyfrinachol, mynd ar goll, bod mewn ceir anhysbys, bod allan o reolaeth.

Rhaid i unrhyw un sy'n gweithio gyda phlant siarad â'u rheolwr neu eu harweinydd diogelu am eu pryderon.

Dylent hefyd wneud atgyfeiriad amddiffyn plant i'r Gwasanaethau Cymdeithasol.

Os yw plentyn mewn perygl uniongyrchol o niwed, rhaid iddynt ffonio'r Heddlu ar 999.

2. Atal Camfanteisio'n Rhywiol ar Blant (CSE)

Gall wneud gwahaniaeth gwirioneddol pan:

- mae pawb yn gwybod am CSE a sut i'w nodi
- mae gwasanaethau iechyd rhywiol yn helpu plant i ddeall perthnasoedd iach a sut i gadw'n ddiogel
- mae gweithwyr proffesiynol yn codi ymwybyddiaeth o CSE
- mae gwasanaethau'n camu i mewn yn gynnar i gefnogi teuluoedd ac adeiladu gwydnwch
- mae gan blant mewn gofal leoliadau hirdymor sefydlog a diogel
- mae pawb yn cael yr hyfforddiant, yr addysg a'r sgiliau cywir i gefnogi plant
- mae plant yn aros yn yr ysgol ac nad ydynt yn ffurfio patrymau o fod yn absennol neu ar goll
- mae ysgolion yn addysgu am berthnasoedd cadarnhaol a chadw'n ddiogel
- mae gwaith wedi'i dargedu at blant sydd angen amddiffyniad ychwanegol neu sydd mewn mwy o berygl
- mae gwasanaethau ieuenctid ar gael ac yn darparu cymorth
- mae gweithwyr iechyd proffesiynol yn gwybod sut i nodi arwyddion trawma, esgeulustod a cham-drin

Mae hefyd yn gwneud gwahaniaeth gwirioneddol pan fydd gweithwyr proffesiynol yn edrych ar holl feysydd bywyd y plentyn. Yr enw ar hyn yw **Diogelu Cyd-destunol** ac mae'n cynnwys edrych ar:

- Ble maen nhw'n byw a pha heriau sydd yn y gymuned?
- Ble maen nhw'n cymdeithasu ac yn treulio amser?
- Ydyn nhw allan yn y nos neu'n colli ysgol?
- Beth maen nhw'n cysylltu ag ef ar-lein?

Camu i mewn yn gynnar ac atal camdriniaeth yw'r ffordd orau o amddiffyn plant.

Mae'n rhaid i Fyrddau Diogelu Plant:

- sicrhau bod hyfforddiant CSE yn berthnasol ac yn iawn ar gyfer rolau pobl
- sicrhau bod hyfforddiant CSE ar gael ac yn cael ei hyrwyddo ar draws eu rhanbarth.

Mae'n rhaid i awdurdodau lleol:

- sicrhau bod plant a theuluoedd sy'n agored i niwed yn cael cynnig cymorth a chefnogaeth gynnar
- cynnig gwybodaeth, cyngor a chymorth pan fydd pryder am blentyn yn cael ei adrodd.

Dylai pob gwasanaeth sicrhau bod staff a gwirfoddolwyr:

- Yn deall beth yw ACE a pham eu bod yn rhoi plentyn mewn perygl
- Yn deall beth mae ymarfer sydd wedi'i lywio gan drawma yn ei olygu
- Yn ymwybodol o arwyddion corfforol, emosiynol, materol ac ymddygiadol CSE
- Yn gwybod pryd a sut i roi gwybod am blentyn sydd mewn perygl.

Dylai awdurdodau lleol wneud y canlynol:

- adolygu eu polisi a'u trefniadau diogelu yn rheolaidd
- gweithio gyda phartneriaid i adeiladu cymunedau sy'n ddiogel i blant ac sy'n elyniaethus i CSE.

Dylai pob lleoliad addysg, gan gynnwys Unedau Cyfeirio Disgyblion wneud y canlynol:

- cymryd yn ganiataol bod CSE yn fater y mae angen mynd i'r afael ag ef
- sicrhau bod ganddynt fesurau ar waith i atal CSE.

3. Gweithdrefnau diogelu

Rhaid i bawb wybod sut i roi gwybod am blentyn sydd mewn perygl.

Gall rhannu'r wybodaeth gywir, yn y ffyrdd cywir, ar yr adegau cywir wneud gwahaniaeth gwirioneddol. Rhaid i weithwyr proffesiynol a staff wybod sut i weithio gyda gwasanaethau a rhannu gwybodaeth. Rhaid i ofn rhannu gwybodaeth beidio â mynd yn y ffordd.

Er mwyn helpu gweithwyr proffesiynol mae:

- **Canllawiau Ymarfer Cymru Gyfan ar Ddiogelu**
  www.safeguarding.wales/chi/index.c6.html

- **Gweithdrefnau Diogelu Cymru Gyfan**
  www.safeguarding.wales/chi/

Eiriolaeth

Dylid dweud wrth y plant pam mae eu gwybodaeth yn cael ei rhannu a beth sy'n digwydd i'w cadw'n ddiogel. Mae gan blant sydd mewn perygl hawl i eiriolwr a dylid cynnig un iddynt. Gall yr eiriolwr fod yn unrhyw un maen nhw'n ymddiried ynddo. Rhaid iddynt sicrhau bod y plentyn yn cael gwrandawiad pan fydd penderfyniadau'n cael eu gwneud.

Mae'n rhaid i awdurdodau lleol:

- ddilyn Gweithdrefnau Diogelu Cymru, a Chanllawiau Ymarfer Cymru Gyfan
- cyfeirio unrhyw blant sy'n derbyn gofal oherwydd eu bod mewn perygl o gael CSE i'r gwasanaethau i oedolion cyn iddynt droi'n 18 mlwydd oed.

4 Rhoi'r plentyn yn gyntaf

5. Amddiffyn a chefnogi plant

Nid un ffordd yn unig sydd o gefnogi plant. Dylai gweithwyr proffesiynol:

Gynnwys plant wrth gynllunio.
Rydym yn galw hyn yn ddull wedi'i lywio gan drawma ac mae'n bwysig meithrin perthynas drwy:

- roi cyfle iddyn nhw
- cydweithio
- adeiladu ymddiriedaeth
- rhoi rhyddid a grymuso
- eu cadw nhw'n ddiogel.

Nodi eu hanghenion.
Mae pob plentyn yn wahanol a bydd angen cymorth gwahanol arnynt yn seiliedig ar:

- oedran
- unrhyw anabledd neu anabledd dysgu
- rhyw, rhywioldeb neu hunaniaeth o ran rhywedd
- ethnigrwydd neu statws mewnfudo
- amgylchiadau a chefndir eu teulu.

Defnyddio dull sy'n seiliedig ar gryfderau:

- gadael i'r plentyn osod ei nodau
- cynnwys y cryfderau a'r adnoddau sydd gan y plentyn yn eu hasesiad.
- helpu i feithrin cysylltiadau ag adnoddau yn y gymuned
- canolbwyntio ar obaith a phositifrwydd
- sylweddoli bod y plentyn yn arbenigwr yn ei fywyd ei hun a gweithio gyda nhw i'w helpu i wneud dewisiadau.

Cynnwys gweithiwr arweiniol neu weithiwr allweddol dibynadwy.
Mae hyn yn galluogi'r plentyn i ddatblygu perthynas llawn ymddiriedaeth. Bydd yn rhaid iddynt:

- fod ar gael, yn gyson ac yn hygyrch
- fod yn agored ac yn onest am yr hyn y gallant ac na allant ei wneud
- fod yn anfeirniadol a meddu ar sgiliau cyfathrebu da
- fod â diddordeb yn y plentyn
- cyfathrebu ac esbonio penderfyniadau am ofal a pham eu bod yn digwydd

Cynnwys gwasanaethau sy'n gweithio gyda'i gilydd.
Mae'r gwasanaethau cymdeithasol yn gyfrifol am roi Cynllun Gofal a Chymorth ar waith. Dylai Byrddau Diogelu, eu partneriaid a'r plentyn i gyd fod yn rhan o'r gwaith o gynllunio'r cymorth.

Dylai'r Cynllun Gofal a Chymorth gynnwys addysg, iechyd a gwasanaethau eraill. Ni ddylai ganolbwyntio ar reoli risg yn unig.

Rhaid i Fyrddau Diogelu a'u partneriaid:

- sicrhau bod gweithwyr proffesiynol a staff yn ymwybodol o'r canllawiau hyn
- fod yn rhan o'r gwaith o gynllunio gofal a chymorth i blant.

Byrddau Diogelu, yr Heddlu a'r broses gyfiawnder

Mae'r Heddlu'n gweithio gyda Byrddau Diogelu, awdurdodau lleol a gwasanaethau eraill. Mae hyn yn eu helpu i rannu gwybodaeth am blant a allai fod mewn perygl a'u cadw'n ddiogel.

Gall rhannu gwybodaeth helpu hefyd i helpu'r Heddlu i atal y rhai sy'n cyflawni cam-drin rhag dod i gysylltiad â phlant sydd mewn perygl. Gall eu helpu i darfu ar ymddygiad y sawl sy'n cam-drin. Gallant eu rhoi dan oruchwyliaeth neu ddefnyddio gorchmynion cyfreithiol i'w hatal rhag bod mewn ardal neu'n agos at blentyn penodol.

Cefnogi Plant sy'n Ddioddefwyr o CSE

Rhaid i blant gael cymorth drwy gydol y broses gyfiawnder. Mae Cod Dioddefwyr hefyd sy'n nodi hawliau plant sy'n ddioddefwyr.

Cod Dioddefwyr
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/974376/victims-code-2020.pdf

Rhaid i'r Bwrdd Diogelu a'u partneriaid wneud y canlynol:

- cael cyfarfodydd rheolaidd i ystyried CSE
- cydweithio i ddod o hyd i'r ymatebion gorau i CSE
- cefnogi rhannu a chofnodi gwybodaeth
- cefnogi dysgu amlasiantaethol o amgylch ymateb i batrymau lleol a rhanbarthol CSE
- cofnodi, cydlynu ac adolygu ymatebion i CSE a materion diogelu cysylltiedig
- nodi'r sawl sy'n cam-drin, lleoliadau a phatrymau troseddu ac tharfu ar eu hymddygiad
- ystyried sut y gall diogelu cyd-destunol helpu i ddatblygu cynlluniau rhanbarthol i atal CSE.

Diolch am ddarllen hwn

Mae'r fersiwn llawn o'r canllawiau yma:

llyw.cymru/diogelu-plant-rhag-camfanteisio-rhywiol

Os ydych am gael rhagor o wybodaeth:

Gwasanaethau Cymdeithasol ac Integreiddio
Grŵp Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol
Llywodraeth Cymru

sam.clutton@gov.wales